

Předsudečné násilí z důvodu sexuální orientace či genderové identity

Čtvrtletní zpráva projektu Rise Up

Období: 1. 7.–30. 9. 2022

Shrnutí

In IUSTITIA zjistila ve třetím kvartálu roku 2022 celkem 18 incidentů, které byly motivovány sexuální orientací a genderovou identitou (SOGI) a staly se na území ČR.

Trendem letošního roku je setrvalý nárůst počtu zaznamenaných incidentů, kdy se třetí kvartál vyznačuje dosud nejvyšším počtem zaznamenaných incidentů pro SOGI v rámci monitorování předsudečného násilí In IUSTITIA.

Hodnoty klouzavého průměru ukazují, že ve čtvrtém kvartálu 2021 zaznamenaný pokles incidentů byl spíše odchylkou od běžného stavu. V posledních dvou letech se průměrný počet incidentů pohybuje kolem deseti.

Výše uvedené skutečnosti potvrzuje, že výsledky monitorování předsudečného násilí na LGBT+ lidech jsou výrazně ovlivněny aktivitami směřujícími k jeho zviditelnění a podpoře napadených a jejich okolí. Předsudečné násilí motivované SOGI zůstává dlouhodobě skryto před zraky veřejnosti, orgánů činných v trestním řízení i neziskových organizací.

Úvod

Předsudečné násilí proti lidem s neheterosexuální a genderově rozmanitou identitou představuje závažný společenský problém. Z výzkumů provedených v posledních letech v Česku¹ vyplývá, že tomuto násilí je vystavena značná část LGBT+ lidí a že jen naprosté minimum napadených následně kontaktuje policii.

Proč se na policii obrací jen asi jeden z deseti napadených, má dva hlavní důvody. Zaprvé napadení nepovažují takové útoky za dostatečně závažné, aby se jimi dál zabývali. Oznámení útoku bývá časově náročné a řada obětí se k němu nechce vracet. Druhým důvodem je nedůvěra v policii. Napadení se domnívají, že by s útokem policie stejně nic neudělala například kvůli nedostatku důkazů, případně že dalším útokům stejně nemůže zabránit. Zároveň mají obavy, že se od policistů dočkají bagatelizování útoku, zesměšňování, ba dokonce dalšího napadání.

Jakkoli je rozhodnutí policii nekontaktovat pochopitelné, přispívá k tomu, že pachatelé zůstávají bez trestu, a mohou tak v napadání dál pokračovat. Nedostatek informací o předsudečném napadání z důvodu SOGI v policejních statistikách bývá často interpretován jako důkaz toho, že k žádným takovým útokům nedochází, a pokud ano, nejsou nikterak závažné. A když problém neexistuje, není třeba ani usilovat o jeho řešení...

¹ Výzkumy jsou dostupné zde: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum-LGBT.pdf>, <http://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2020-1/diskriminace-a-nasili-motivovane-sexualni-orientaci-nebo-genderovou-identitou-online-setreni-mezilgbt-lidmi-v-cesku/Attachment>.

Hlavním cílem vydávání kvartálních zpráv o předsudečném násilí pro SOGI je poukázat na problematičnost výše uvedeného uvažování. Předsudečné násilí je problém a LGBT+ lidé se potýkají s jeho důsledky, ať už psychicky, anebo ve svém jednání, kdy se například ze strachu z dalšího napadání či nepřijetí vyhýbají jakémukoli tělesnému kontaktu se svými partnery na veřejnosti. SOGI násilí je nespravedlivé a je nezbytné s ním něco začít dělat. Je třeba, aby se o tomto násilí co nejvíce vědělo.

Kvartální zprávy mapují předsudečné incidenty, které byly oznámeny organizaci In IUSTITIA prostřednictvím webového formuláře či jinými kanály. Zároveň slouží k informování o významných událostech, které se na poli postihování trestné činnosti z důvodu SOGI a pomoci obětem staly.

V této zprávě prezentujeme informace o SOGI incidentech zaznamenaných v druhém čtvrtletí letošního roku a zasazujeme je do kontextu dlouhodobého vývoje monitorování těchto incidentů organizace In IUSTITIA. Násilí motivované SOGI se vyznačuje vysokou mírou jeho neoznamování policii či jiným organizacím. Předpokládáme, že realizace projektu Rise Up může tuto tendenci zvrátit a počet oznamovaných incidentů, ať už orgánům činným v trestním řízení, nebo nevládním neziskovým organizacím, se zvýší.

Pokud chcete být pravidelně informováni o aktivitách In IUSTITIA v této oblasti, prosím přihlašte se do Newsletteru², který vám bude zasílán na emailovou adresu.

O projektu

Projekt *Rise up against anti-LGBTI hate crimes* je realizován ve spolupráci organizací Prague Pride, Národním ústavem duševního zdraví a In IUSTITIA. Cílem projektu je zvýšit informovanost české laické i odborné společnosti o diskriminaci a předsudečných útocích z důvodu SOGI a tím jim i předcházet.

Součástí projektu jsou aktivity zaměřené na zvyšování míry oznámených předsudečných útoků kvůli SOGI nevládním neziskovým organizacím a policii a na posílení mechanismů sběru dat v této oblasti tak, aby byly k dispozici přesnější a mezinárodně srovnatelné údaje. V rámci projektu budou rovněž poskytovány odborné služby obětem předsudečného násilí z řad LGBT+ komunity.

Ambicí projektu je podnítit politické a legislativní změny, jejichž následkem dojde ke zlepšení přístupu obětí trestných činů motivovaných SOGI ke spravedlnosti, a to za účasti Policie ČR, ale i dalších odborníků.

In IUSTITIA, o.p.s. je partnerem Prague Pride, z.s. v projektu RISE UP (č. 963772), financovaném z programu Evropské unie Práva, rovnost a občanství (2014-2020). Projekt je spolufinancován Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR.

² Přihlásit se můžete kliknutím na tento odkaz: <https://iniustitia.ecomailapp.cz/public/form/1-43c2cd496486bcc27217c3e790fb4088>.

Aktuality

In IUSTITIA vyhrála soud, homofobní útok byl potrestán

Roční podmíněný trest, 150 hodin veřejně prospěšných prací a náhradu nemajetkové újmy ve výši 20 000 Kč uložil Obvodní soud pro Prahu 9 dvěma pachatelům, kteří napadli dvojici studentů pro jejich domnělou sexuální orientaci. Rozhodnutí soudu zatím není pravomocné, zúčastněné strany mají možnost se odvolat.

Útočníci byli obžalováni ze spáchání trestného činu výtržnictví. Soudkyně při ukládání trestu přihlédla k homofobnímu motivu. Právnička In IUSTITIA Barbora Davidová nicméně upozornila na skutečnost, že lidé napadení pro SOGI nejsou v současnosti trestněprávně chráněni stejně jako napadení pro barvu pleti nebo náboženství:

„Pachatelé byli nalézacím soudem shledáni vinnými pouze ze spáchání přečinu výtržnictví, namísto trestného činu násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, kde by jim hrozil vyšší trest. U tohoto trestného činu však nejsou zmíněny ani sexuální orientace, ani genderová identita, a to na rozdíl od národnosti nebo třeba vyznání. Rozhodně zde vidím prostor pro legislativní změny.“³

Zahájení nového výzkumu o životě LGBT+ lidí v Česku

Národní ústav duševního zdraví ve spolupráci s organizacemi Prague Pride, Queer Geography a In IUSTITIA spustil v rámci projektu Rise Up nový výzkum, jenž si klade za cíl zmapovat pomocí dotazníku životní podmínky, zkušenosti a názory leseb, gayů, bisexuálních, trans a dalších sexuálně a genderově rozmanitých lidí v Česku.⁴ Svým zaměřením navazuje na výzkum z roku 2018, který zaštil Veřejný ochránce práv a výsledky z něj byly publikovány ve volně dostupné studii.⁵

Festival Prague Pride 2022 myslel také na předsudečné násilí

Součástí letošního festivalu Prague Pride byla #ozvise stage, která byla uspořádána ve spolupráci Prague Pride a In IUSTITIA v rámci projektu Rise Up jako jedna z aktivit směřujících ke zvýšení povědomí o předsudečném napadání pro SOGI a oznamování útoků.⁶ Dění na stagi moderoval Kryštof Stupka a Johana Bázlerová, mluvilo se o nenávistných projevech (hate speech) a anti-gender hnutí, ale došlo i na méně vážná témata. Kromě toho se v rámci programu uskutečnily také dva workshopy o předsudečném násilí v sídle Život 90. Zaměstnanci a zaměstnankyně In IUSTITIA se na workshopech zaměřili na roli pracujících v pomáhajících profesích v kontextu předsudečného násilí a na způsoby, jimiž lze předsudečnému násilí pro SOGI čelit a předcházet mu. In IUSTITIA v Pride Village na Střeleckém ostrově dále provozovala terénní poradnu.

In IUSTITIA školila policisty o předsudečném násilí

Pracovníci a pracovnice In IUSTITIA školili začátkem srpna policisty z řad preventistů, členů antikonfliktního týmu a také policisty z místního oddělení. Školení se zaměřovalo na definici předsudečného násilí a jeho formy. V rámci školení byla pozornost věnována také předsudečnému násilí vůči LGBT+ lidem. Policisté měli o téma zájem.

³ <https://in-ius.cz/in-iustitia-vyhrala-soud/>

⁴ <https://www.queergeography.cz/novy-dotaznik-byt-lgbtq-v-cesku-2022-spusten/>

⁵ <https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum-LGBT.pdf>

⁶ <https://www.praguepride.cz/cs/ozvi-se/>

Večerní škola v LGBT+ komunitním centru

Komunitní centrum Prague Pride připravilo pro zájemce večerní školu. Od září do ledna 2023 proběhne celkem osm přednášek zabývajících se tématy, jako je identita neheterosexuálních a genderově rozmanitých lidí, historie hnutí za rovnoprávnost, postavení LGBT+ lidí v Česku i v zahraničí, aktivní občanství a občanský lobbying, zdravotní otázky, život LGBT+ rodin, LGBT+ umění v historii a současná kultura LGBT+. Přihlásit se do Večerní školy je možné prostřednictvím formuláře na webu Prague Pride.⁷

Předsudečné incidenty

Z 18 incidentů zaznamenaných In IUSTITIA ve třetím čtvrtletí roku 2022 jich bylo šest namířeno proti gayům nebo lesbám a dva proti transgender osobám. Ostatních deset incidentů bylo namířeno obecně proti LGBT+ lidem.

Nejčastější formou útoku byl slovní útok (12 případů), následovaný zastrašováním nebo vyhrožováním (9 případů). Ve dvou případech se objevil fyzický útok.

Z hlediska utrpěné újmy a škod se nejčastěji objevila morální újma (11 případů) a psychická újma (9 případů). Dále se objevila jedna škoda na majetku (do 50 000 Kč), dvě újmy na zdraví (léčení nad 7 dní) a jedna újma na zdraví (léčení do 7 dní). Co se týče geografického rozmístění, devět útoků se stalo v Hlavním městě Praze, osm v Ústeckém kraji a jeden ve Středočeském kraji.

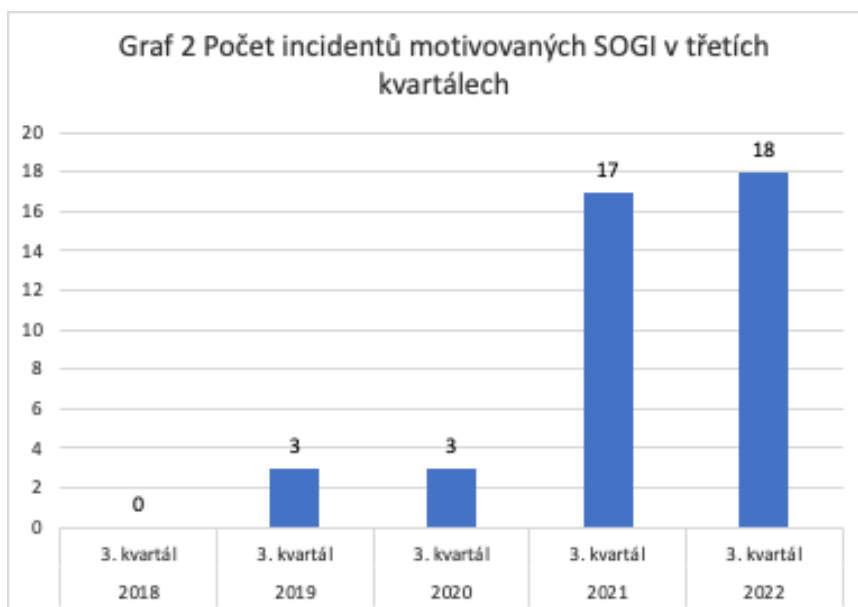
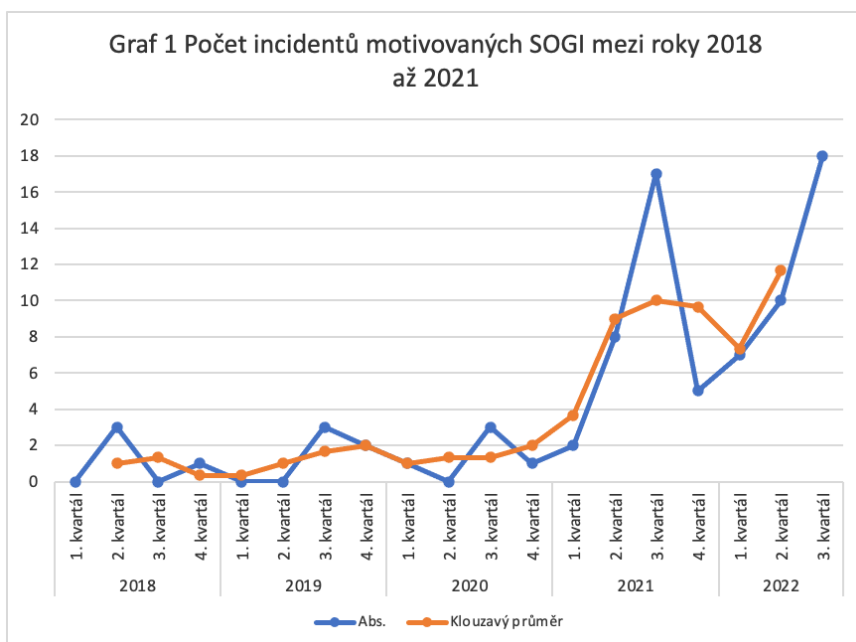
Při pohledu na bližší charakteristiky prostředí, kde se incidenty odehrály, jich bylo nejvíce na internetu (11 incidentů) a ve veřejném prostoru (4 incidenty). Po jednom incidentu se stalo v domově oběti, škole, zaměstnání a dopravních prostředích.

Dlouhodobé srovnání incidentů motivovaných SOGI

In IUSTITIA systematicky monitoruje předsudečné násilí, včetně SOGI incidentů, již od svého vzniku v roce 2009. Čtvrtletní zveřejňování informací o předsudečných incidentech probíhá od roku 2018. Díky tomu můžeme v případě SOGI incidentů provést srovnání s předchozími lety a kvartály.

Graf 1 ukazuje, že k nárůstu zaznamenaných SOGI incidentů docházelo v letech 2018 a 2019, tedy před zahájením projektu Rise Up, avšak hodnoty v letech 2021 a 2022 jsou vyšší. V čtvrtém kvartálu roku 2021 sice došlo k poklesu oproti třetímu kvartálu, ale počet incidentů se v prvním, druhém a třetím kvartálu 2022 zase zvýšil. Hodnoty klouzavého průměru ukazují, že se počet zaznamenaných incidentů relativně stabilizoval. Graf 2 dále ukazuje, že v rámci třetích kvartálů jsme v roce 2022 zaznamenali zatím nejvyšší hodnotu, nicméně je podobná roku předtím.

⁷ <https://www.praguepride.com/cs/cteni-a-foto/clanky/1760-vecerni-skola-v-lgbt-komunitnim-centru>

Popis vybraných incidentů

Spálení vlajky a hajlování

V souvislosti s organizováním průvodu Pride začaly ženě chodit výhrůžky na Instagramu. Jednalo se o výhrůžky fyzickým napadením a zapálením. Jeden z pachatelů ženě poslal video, na kterém neznámý pachatel pálí duhovou vlajku, poté vyvěšuje vlajku s hákovým křížem a hajluje. Mladá žena pociťuje obavy o své bezpečí. V případě bylo podáno trestní oznámení a případem se zabývá policie.

„Patříte zavřít do koncentráku, buzeranti“

Během oslav Pride týdne došlo k incidentu, kdy neznámý muž verbálně napadl mladšího muže pro jeho domnělou příslušnost k LGBT+ lidem. Na tramvajové zastávce muž na poškozeného bez předchozího kontaktu pokřikoval: „Přijďte do plynu! Patříte zavřít do koncentráku, buzeranti a vy všichni!!“ Útok dále neeskaloval a ve věci nebylo zahájeno žádné řízení.

„Homo, homo“

Muž se stal se svým partnerem obětí homofobního verbálního útoku ve výtahu domu, kde bydlí. Soused partnerské dvojice na ně zaútočil slovy: „Homo, homo, buzno, buzno, Hitler, to byl pašák, ten by si s Vámi poradil!“ Tato událost ovlivnila vnímání vlastního bezpečí napadených, po letech bydlení v domě se začali obávat o svou bezpečnost. Ve věci nebylo zahájeno žádné řízení.

Poznámky k metodologii

Případy popsané ve zprávě byly zaregistrovány zaměstnanci a zaměstnankyněmi organizace In IUSTITIA během terénní práce a vlastního monitoringu médií a internetu. Dále některé případy nahlásili sami poškození či svědci.

Předsudečná pohnutka je v této zprávě identifikována jako předběžná na základě expertního posouzení. In IUSTITIA se snaží zaznamenané incidenty ověřovat, a to zejména ve spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. V kvartálních zprávách nejsou vyhodnocovány incidenty, které In IUSTITIA přejímá z policejních statistik po uplynutí kalendářního roku do příslušných výročních zpráv o stavu předsudečného násilí v ČR. Z toho důvodu se údaje obsažené v kvartálních zprávách a výroční zprávě za daný rok budou nezbytně lišit.

S ohledem na interpretaci prezentovaných dat je třeba dále doplnit, že u kategorií typu škody, formy útoku a pohnutky platí, že incident mohl být charakterizován více než jedním znakem. Například jeden incident mohl být zaregistrován jako protiromský a protimuslimský zároveň. U některých případů naopak mohly být znaky neznámé nebo zatím neobjasněné. Proto je nutné k jejich interpretaci přistupovat opatrně.

Podrobněji je metodika monitorování předsudečného násilí zpracována ve výročních zprávách. Neprošlo jazykovou korekturou.

Financováno z programu Evropské unie Práva, rovnost a občanství (2014-2020). Projekt je spolufinancován Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR.

Za obsah zprávy odpovídá výlučně autor. Zpráva nereprezentuje názor Evropské komise a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou jejím obsahem.

